

Dr Władysława Jastrzębska

Katedra Teorii Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego

Pobudzanie aktywności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw w teorii regionalnych systemów innowacji i polityce innowacyjnej Unii Europejskiej

WPROWADZENIE

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) postrzegane są w literaturze ekonomicznej jako podmioty gospodarcze, które charakteryzują się wysoką aktywnością innowacyjną. Konieczność ciągłego konkurowania zmusza je do podejmowania nowych pomysłów, bazujących na wiedzy, przez co przyczyniają się do rozwoju innowacyjnych dziedzin gospodarowania.

Orientacja rynkowa małych i średnich przedsiębiorstw, elastyczność w dostosowaniu się do zmiennego otoczenia, niesformalizowane sposoby zarządzania, czy też proste struktury organizacyjne oraz postawy innowacyjne kadry kierowniczej to czynniki sprzyjające wdrażaniu nowych rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i marketingowych.

Innowacje wymagają jednak dużych nakładów finansowych na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, które dodatkowo obarczone są znacznym stopniem ryzyka. Stąd też małe i średnie przedsiębiorstwa nie są w stanie z własnych środków pokryć kosztów działań innowacyjnych i wymagają wsparcia otoczenia instytucjonalnego, gospodarczego i naukowego.

Mając na względzie potrzebę podniesienia konkurencyjności gospodarki (w tym małych i średnich przedsiębiorstw), Unia Europejska wspiera działania innowacyjne, dla których sprzyjające warunki tworzą regionalne systemy innowacji, budowane w oparciu o regionalne strategie innowacji.

Polska wraz z innymi nowo przyjętymi państwami została włączona do realizacji wspólnej polityki innowacyjnej. Regionalne strategie innowacji opracowane przez samorządy województw wynikają z założeń narodowego systemu innowacji, przyjętego w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004–2006 oraz w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006.

KONCEPCJE TEORETYCZNE POBUDZANIA PROCESÓW INNOWACJI

W teorii ekonomii początkowo ukształtowała się m.in. popytowa oraz podaźowa koncepcja kreowania wynalazków i postępu technicznego.

Według teorii popytowej, której zwolennikami są m.in.: J. Schmookler, D. G. Margins i S. Myers, podstawowym czynnikiem kreującym innowacje jest zapotrzebowanie nabywców, wyrażających informacje o popycie na rynku, za pośrednictwem którego placówki naukowo-badawcze odbierają sygnały i rozpoczynają się proces tworzenia nowych produktów¹.

W modelu opracowanym przez Schmooklera popyt rynkowy na nowe produkty może być zaspokojony poprzez:

1. produkcję nowego wyrobu z wykorzystaniem istniejących urządzeń,
2. zastosowanie istniejących oraz nowych technik,
3. produkcję uruchamianą przez firmę dzięki nowym inwestycjom, patentom stworzonym wewnątrz firmy,
4. wykorzystanie nowych rozwiązań technicznych otrzymanych w wyniku działań badawczo-rozwojowych (B+R) wewnątrz firmy oraz ze źródeł zewnętrznych.

Tylko dwa ostatnie sposoby mają charakter działań innowacyjnych, a różnią się między sobą sposobem inwestycji w dziedzinie badań i rozwoju.

Opisany model pobudzania innowacji przez popyt podlega krytyce ze względu na to, że nawiązuje do deterministycznego modelu alokacji zasobów, opartego na jednokierunkowym przepływie informacji (od nabywcy do producenta), bez uwzględnienia sprzężeń zwrotnych typowych dla gospodarki rynkowej.

Podstawy do ujęcia podaźowego kreacji innowacji znajdujemy w pracach J. A. Schumpetera. W *Teorii rozwoju gospodarczego* z 1912 roku opracował on model działalności innowacyjnej, w którym położył nacisk na dopływ nowych pomysłów i idei spoza nauki do przedsiębiorstw².

Druga wersja modelu, opracowana w latach późniejszych, prezentuje również wkład rozwiązań zewnętrznych jednostek naukowo-badawczych, które wraz z wynalazkami zakładów badawczych i laboratoriów przedsiębiorstw mają wpływ na tworzenie innowacyjnych produktów, zaoferowanych do sprzedaży. Siłą sprawczą innowacji, według Schumpetera, jest proces zarządzania firmą³.

Podejście podaźowe, wywodzące się niewątpliwie z czasów, gdy innowacjami zajmowali się chałupniczo amatorzy, ma również związek z prawidłowością,

¹ Por. J. Smookler, *Patents, Invention and Economic Change: Data and Selected Essays*, Cambridge 1972, s. 82.

² Polski przekład: *Teoria rozwoju gospodarczego*, Warszawa 1960.

³ Por. *Polityka gospodarcza*, B. Winiarski (red.), Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2002 s. 402.

która dotyczy postępu technicznego kreowanego w małych i średnich przedsiębiorstwach w czasach nam współczesnych.

Liczne badania prowadzone w latach 90. ubiegłego wieku pokazały, że procesy innowacyjne mają złożony charakter; wpływają na nie zarówno czynniki popytowe, jak i podażowe. Część prezentowanych w tym czasie koncepcji nie przywiązuje wagi do roli nauki w kreowaniu innowacji. Wprawdzie przez dziesięciolecia w zarządzaniu rozwojem funkcjonowały liniowe modele kreowania i przyswajania innowacji oparte na sekwencji: nauka–wdrożenia–produkcja. Jednakże praktyka gospodarcza nie chciała się jej podporządkować.

Pod koniec XX wieku pojawił się termin gospodarka oparta na wiedzy w odniesieniu do sektora firm wykorzystujących zaawansowane technologie, w szczególności techniki informacyjne. W ślad za tym powstała koncepcja teoretyczna systemu gospodarki opartej na wiedzy, której zasadniczym składnikiem jest kapitał intelektualny, ludzki i społeczny⁴. Proces innowacji, zdaniem twórców tego podejścia, może być zainicjowany jedynie wtedy, gdy wiedza teoretyczna skodyfikowana zostanie skonfrontowana z wiedzą niewyraźną lub praktyczną. Zatem ewolucyjne podejście do działalności innowacyjnej oznacza przenikanie wiedzy do produkcji i odwrotnie: nabywanie użytecznej wiedzy nie jest możliwe w oderwaniu od produkcji. Stąd też innowator nie może być teoretykiem tworzącym innowacje w zamkniętym środowisku naukowym, gdyż tworzenie użytecznej wiedzy wiąże się z „terminowaniem” i nawiązywaniem osobistych kontaktów z producentem⁵.

Innowacyjność pojawia się więc w strukturach, w których nie istnieją hierarchiczne powiązania, a relacje międzyludzkie bliskie są powiązaniom typowym dla społeczności lokalnych. Na gruncie tym pojawił się regionalny aspekt innowacyjności.

W wielu krajach istnieją regiony rozwinięte gospodarczo, sprzyjające powstawaniu „wysp innowacji”. Bez odpowiedniego wsparcia instytucjonalnego nie następuje proces dyfuzji postępu technicznego do regionów peryferyjnych⁶. Zatem transfer i pobudzanie innowacji na słabiej rozwiniętych obszarach wymaga tworzenia sieci współpracy na poziomie regionalnym, jak i globalnym.

⁴ Por. *Knowledge Management in the Learning Society, Educations and Skills*, Centre for Educational Research and Innovation, OECD 2000, s. 25, i dalsze.

⁵ Por. R. Galar, *Gospodarka oparta na wiedzy i innowacje przełomowe* [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy – Wyzwania dla Polski XXI wieku*, A. Kukliński (red.), Warszawa 2001, s. 148–149.

⁶ Istnieje wiele zbieżnych definicji procesu dyfuzji innowacji. Kategoria ta oznacza proces kolejnych zastosowań produkcyjnych tego samego zbioru informacji technicznych lub naukowych. Por. S. Kot, A. Karska, K. Zając, *Matematyczne modele procesów dyfuzji innowacji*, PWN, Warszawa 1993, s. 3 i dalsze; S. Gomułka, *Teoria innowacji i wzrostu gospodarczego*, CASE, Warszawa 1998, s. 71 i dalsze.

Ważną rolę w tej sieci odgrywa otoczenie instytucjonalne oraz polityka przemysłowa, regionalna i strukturalna państwa, wspierająca działalność innowacyjną małych i średnich przedsiębiorstw.

REGIONALNE SYSTEMY INNOWACJI

Systemowe podejście do innowacji w ujęciu regionalnym opiera się na założeniu, że dzięki silnym powiązaniom społeczności lokalnych, będących właścicielami przedsiębiorstw, otwartości na świat oraz współpracy z otoczeniem instytucjonalnym wystąpi pobudzenie i dyfuzja innowacji, a tym samym podniesienie konkurencyjności regionu i gospodarki narodowej.

Podstawy teoretyczne ujęcia systemowego innowacji znajdujemy m.in. w teorii innowacji jako interaktywnego uczenia się oraz ekonomicznych teoriach ewolucyjnych.

Interaktywne uczenie się opiera się na eksperymentowaniu w procesie produkcji polegającym na zacieraniu podziału między tymi, którzy „produkuja” wiedzę, a tymi, którzy się uczą. W efekcie proces innowacyjny jest procesem uczenia się. Organizacją uczącą się może być szkoła lub firma.

W modelu ewolucyjnym procesu kreowania innowacji środowisko badaczy pracuje nad pewnym problemem. Nowe pomysły (populacja), stanowiące rozwiązanie problemu mają różnorodną jakość (przystosowanie). Część z nich opiera się na starych (reprodukcja), a część na lepszych rozwiązaniach (selekcja). Kierunki zmian pomysłów, a więc produkty na rynku mają różną konkurencyjność. Nowe rozwiązania bazują na starych w tym sensie, że przychody ze sprzedaży starych finansują produkty innowacyjne⁷.

Regionalny system innowacji rozumiany jest jako sieć instytucji prywatnych i publicznych, których działanie i współpraca przyczynia się do wytwarzania, adaptacji, modyfikacji oraz rozpowszechniania innowacji i nowych technologii w regionie⁸. Składa się on z wielu podsystemów, wśród których można wymienić podsystem instytucjonalny, finansowy, produkcyjny itp.

Rozpoznanie zasad funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw oraz czynników kreujących ich działania innowacyjne w strukturze regionalnego systemu innowacji wymaga odwołania się do instytucjonalnych i neoinstytucjonal-

⁷ Por. R. Galar, *Gospodarka...*, wyd. cyt., s. 153.

⁸ Szerzej na ten temat [w:] Ch. Edquist, *Systems of Innovation Approaches*, (<http://www.oecd.org/dsti/sti/s-t/inte/nis/membersonly/pdf/EDQUIST.PDF>) 1997, rozdz. I oraz M. Miedziński *Koordinacja procesów innowacji na przykładzie polskiego województwa. Aspekty instytucjonalne regionalnych systemów innowacji* [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy*, KBN, Warszawa 2001, s. 211 i dalsze.

nych teorii firmy⁹, teorii innowacji, zarządzania strategicznego, czy wreszcie polityki i gospodarki regionalnej.

Opracowanie niniejsze koncentruje się na aspekcie instytucjonalnym regionalnego systemu innowacji.

Teorie instytucjonalizmu dominujące znaczenie przypisują nie samym instytucjom jako organizacjom, lecz kładą nacisk na mechanizmy, sposoby i ramy zbiorowych działań. Zatem skuteczna budowa regionalnego systemu innowacji wymaga dostosowania struktur organizacyjnych do istniejących procesów, a nie dopasowaniu mechanizmów stymulujących innowacje do istniejących struktur. W praktyce oznacza to, iż „odgórne” tworzenie i sterowanie regionalnym systemem innowacji wypacza jego ideę, a tym samym nadmierna ingerencja władz Unii Europejskiej, czy też administracji rządowej stawiają pod znakiem zapytania ideę całego programu.

Do instytucji uczestniczących w budowaniu regionalnego systemu innowacji należą:

- przedsiębiorstwa,
- władze samorządowe,
- uczelnie, instytuty badawcze i naukowe,
- instytucje finansowe i kredytowe,
- specjalistyczne jednostki wspierające innowacyjność (centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości, parki naukowo-technologiczne, ośrodki szkoleniowo-doradcze itp.),
- sieciowe systemy wsparcia (np. Krajowy System Usług dla MŚP, Krajowa Sieć Innowacji, agencje rozwoju regionalnego, regionalne centra informacji europejskiej, Krajowy Punkt Kontaktowy 6. Programu Ramowego UE).

Wymienione instytucje odgrywają bezpośrednią lub pośrednią rolę w kreowaniu innowacji małych i średnich przedsiębiorstw.

Uczestnicy regionalnego systemu innowacji tworzą sieciowy układ wewnątrzregionalny, złożony z wielu organizacji intensywnie współpracujących ze sobą. Relacje między nimi opierają się na zasadzie wymiany, a nie podporządkowania. Celem pracy w sieci jest ułatwienie wymiany doświadczeń, jak również wymiana i promocja tzw. dobrych praktyk. Zatem zarządzanie i koordynacja RSI wymaga nowych metod promujących współpracę, większą otwartość i elastyczność relacji między instytucjami tworzącymi sieć.

Dla bieżącej koordynacji funkcjonowania regionalnych systemów innowacji powinien powstać jeden ośrodek – regionalne centrum innowacyjne, integru-

⁹ Do najważniejszych instytucjonalnych i neoinstytucjonalnych teorii firmy należą: teoria T. Veblena, R. Coasa, O. Williamsona. Szerzej na ten temat [w:] T. Gruszecki, *Współczesne teorie przedsiębiorstwa*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2002.

jące cały system. Jego powołanie powinno być wynikiem inicjatywy oddolnej przedsiębiorstw i innych instytucji o potencjale innowacyjnym, wspieranej przez władze samorządowe. Jednym z zadań jednostki koordynującej jest tworzenie baz danych o instytucjach tworzących regionalny system innowacji, nowych dostępnych technologiach, krajowych i zagranicznych programach wspierających innowacje itp.¹⁰

Zadania, zasoby, role i główne problemy uczestników regionalnych systemów innowacji przedstawia tabela nr 1.

POLITYKA INNOWACJI UNII EUROPEJSKEJ

Nowe podejście do polityki innowacji zostało zapoczątkowane w Unii Europejskiej w połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

„Zielona Księga Innowacyjności”, przyjęta w 1995 roku, oraz Pierwszy Plan na rzecz Innowacji w Europie stanowiły podstawę do uruchomienia programu regionalnych strategii innowacji i transferu technologii (RITTS) oraz regionalnych strategii innowacyjnych RIS, które miały na celu „wspieranie władz lokalnych i regionalnych oraz/lub organizacji rozwoju w analizie innowacji, transferu technologii i infrastruktury B+R w celu rozwinięcia bardziej wydajnego wsparcia innowacji oraz polityki promocyjnej w danym regionie”¹¹.

Na początku lat dziewięćdziesiątych zaproponowano więc realizację projektów tworzących podstawę regionalnych systemów innowacji, zakładających budowanie na poziomie lokalnym i regionalnym instytucji odpowiedzialnych za rozwój innowacji oraz stworzono dwa rodzaje sieci: sieć centrów przekazu innowacji (IRC) oraz sieć tematyczną regionów. Celem tych działań jest rozwój współpracy pomiędzy nauką a produkcją, wspierany w formie bezpośredniej lub pośredniej.

Kolejne projekty to:

- Regionalne strategie innowacyjne „plus” (RIS+),
- Specjalny program na rzecz rozpowszechniania i optymalizacji rezultatów na polu badań i rozwoju technologicznego, znany jako Program Innovation,
- Innowacyjne projekty transregionalne (TRIP).

W ramach omawianych projektów przystąpiono do rozbudowy sieci współpracy, z którymi związane jest tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości, stano-

¹⁰ Por. M. Miedziński, *Koordinacja...*, wyd. cyt., s. 217.

¹¹ Por. *Call for Proposals for Regional Technology Transfer Strategies (RITTS), (The Innovation Programme) and Regional Innovation Strategies (RIS)*, Article 10 of the ERDF, Directorates General XIII and XVI, 1995.

wiące płaszczyznę współpracy małych i średnich przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi. Również wsparcie dla tworzenia klastrów jako naturalnych regionów innowacyjnych jest przejawem nowego spojrzenia na politykę innowacyjną w Unii Europejskiej¹².

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku podstawowym problemem Unii Europejskiej był nadal niezadowalający poziom konkurencyjności jej gospodarki w porównaniu do potęg światowych. Sytuacja ta była spowodowana między innymi niższym potencjałem wiedzy i innowacyjności, czego dowodem są m.in. następujące wskaźniki:¹³

- na działalność B+R w USA przeznaczano średnio 2,7% PKB, w Japonii ponad 3%, zaś w UE ok. 2% PKB,
- w UE fundusze publiczne na B+R stanowiły około 40% całkowitych wydatków, w Stanach Zjednoczonych 33%, zaś w Japonii ok. 19%,
- udział wyrobów wysokiej techniki w eksporcie ogółem w przypadku UE wynosił 17%, natomiast w strukturze eksportu USA i Japonii: 25–27%. Unia Europejska jest importerem netto wyrobów wysokiej techniki¹⁴.

Odpowiedzią na pogłębiający się w ostatnich latach dystans gospodarki Unii Europejskiej względem Stanów Zjednoczonych i Japonii oraz malejącą dynamikę wzrostu gospodarczego była strategia lizbońska przyjęta w marcu 2000 roku, której celem jest przeprowadzenie radykalnych reform gospodarki europejskiej tak, by możliwe było „prześcignięcie” gospodarki USA w ciągu dekady¹⁵. Zatem zapisany cel strategiczny to: uczynienie z Unii Europejskiej do 2010 roku najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej, opartej na wiedzy gospodarki, zdolnej do trwałego rozwoju, tworzącej większą liczbę miejsc pracy i zapewniającej większą spójność społeczną. Środkiem do osiągnięcia tego celu ma być m.in. zwiększenie nakładów na naukę do 3,0% PKB. Uznano, że warunkiem efektywnego wydatkowania środków na powyższe cele jest wzmocnienie powiązań między sferą badawczą a przemysłem, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich firm. Przewidziano utworzenie Europejskiej Przestrzeni Badawczej,

¹² Klastry to zorganizowana na danym terenie sieć przedsiębiorstw najczęściej o charakterze wielosektorowym, skupionych wokół tego samego powiązania, bądź też wykorzystujących to samo zaplecze wiedzy w łańcuchu wartości dodanej. Obejmują one również alianse strategiczne (uniwersytety, instytuty, jednostki naukowo-badawcze, przedsiębiorstwa świadczące usługi okołobiznesowe itp.). Por. *Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji*, Praca zb. pod red. nauk. W. Janasza, Difin, Warszawa 2004, s. 48 i dalsze.

¹³ Por. *Nauka i technika w 1999 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2001.

¹⁴ Wyrobami wysokiej techniki według klasyfikacji OECD są: sprzęt lotniczy, komputery i maszyny biurowe, sprzęt elektroniczny i telekomunikacyjny, środki farmaceutyczne, aparatura naukowo-badawcza, maszyny elektryczne, silniki i sprzęt elektryczny, maszyny nieelektryczne, chemikalia, uzbrojenie.

¹⁵ Polski tekst strategii lizbońskiej: www2.ukie.gov.pl.

Tabela 1

Instytucje RSI – Potencjalne zasoby, rola i główne problemy

Typ instytucji	Zasób	Rola	Główne problemy
1 Firmy prywatne	2 Wiedza (know-how – potencjał produkcyjny i innowacyjny – szczególnie rola małych firm technologicznych)	3 – adaptacja, wytwarzanie i wdrażanie innowacji do zarządzania i produkcji, – wprowadzanie nowych produktów na rynek, – współpraca z instytutami badawczymi (np. staże pracownicze).	4 – trudności związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej, – brak kredytów na przedsięwzięcia innowacyjne o podwyższonym ryzyku.
Władze regionalne	Moc decyzyjna (samo rząd – prowadzenie intraregionalnej polityki rozwoju, wojewoda – „głos rządu”, wiedza (know-who), kapitał (środki z budżetu państwa i własne dochody)	– wspieranie tworzenia sieci innowacyjnych na poziomie strategicznym (koordynacja, makrozarządzanie i networking), – wytwarzanie korzystnego klimatu dla działań innowacyjnych, – uwzględnianie rozwoju RSI w strategii rozwoju regionalnego, – stosowanie innowacyjnych rozwiązań w zarządzaniu regionem.	– mały budżet i ograniczone kompetencje, – groźba upolitycznienia polityki rozwoju, – słaba świadomość znaczenia polityki innowacyjnej i problematyki innowacji, – ograniczona wiedza dotycząca nowych metod wspierania procesów innowacyjnych, – opór przed przejściem od układu hierarchicznego do układu sieciowego instytucji regionalnych.
Instytucje edukacyjno-badawcze	Wiedza (know-how)	– wprowadzenie na rynek wysoko wykształconej siły roboczej (wzbogacanie kapitału ludzkiego regionu), – promowanie postaw innowacyjnych i umiejętności pracy w zespole, – prowadzenie szkoleń.	– słabe dostosowanie programów edukacyjnych do potrzeb rynku, – bardzo słabe powiązanie uniwersytet – przedsiębiorstwo.
Instytuty badawcze	Wiedza (know-how)	– wytwarzanie innowacji i nowych technologii dostosowanych do potrzeb rynku (współpraca z firmami prywatnymi), – adaptacja i modyfikacja innowacji i technologii sprawdzonych z zewnątrz.	– mały budżet, – słabe dostosowanie działalności do faktycznych potrzeb rynku (dominujący model podaży).
Instytucje finansowe i kredytowe	Kapitał(kredyty)	– udostępnianie kredytów dla firm i przedsięwzięć innowacyjnych (często o podwyższonym ryzyku).	– mały kapitał do dyspozycji (minimalna gotowość udzielania kredytów), – instytucje słabo rozwinięte organizacyjnie.

1 Regionalne centrum innowacji	2 Wiedza (know-who), kapitał (dostęp do programów pomocowych)	3 – networking (wspieranie tworzenia sieci innowacyjnych), – codzienna koordynacja procesów wymiany informacji i konsultacji między uczestnikami RSI (szczególnie między instytucjami naukowo-badawczymi a biznesem), – tworzenie i uzupełnianie bazy danych o potrzebach instytucji RSI i nowych dostępnych technologiach (koordynacja kontaktów wyspecjalizowanych centrów transferu technologii z innymi uczestnikami RSI).	4 – brak odpowiednich instytucji lub mała efektywność ich działań (często spełnianie funkcji nieadekwatnych do charakteru instytucji), – brak doświadczenia i rozpowszechnionych wzorców działania.
-----------------------------------	--	---	---

Źródło: Miedziński M., *Koordinacja procesów innowacji na przykładzie polskiego województwa. Aspekty instytucjonalne regionalnych systemów innowacji*, [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy*, KBN, Warszawa 2001, s. 218.

której istotnym elementem są regionalne systemy innowacji tworzące warunki dla realizacji polityki innowacyjnej „trzeciej generacji”¹⁶.

Kluczowe miejsce w strategii lizbońskiej zajmują działania służące zwiększeniu przedsiębiorczości, a sektor małych i średnich przedsiębiorstw postrzegany jest jako wiodący w rozwoju innowacyjności, likwidacji bezrobocia i społecznej integracji Europy.

Działania mające na celu wypełnienie deklaracji zawartych w strategii zakładają:

1. konieczność obniżenia kosztów prowadzenia działalności gospodarczej i wyeliminowanie zbędnej biurokracji, która poważnie utrudnia działanie małych i średnich przedsiębiorstw,
2. poprawę dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do instrumentów finansowych, w szczególności kapitału początkowego i mikropożyczek,
3. ułatwienie dostępu do nowych technologii, promowanie idei innowacyjności i badań,
4. stymulowanie rozwoju elektronicznych form prowadzenia działalności gospodarczej jak np. marketing, rozwój produktu, logistyka, dystrybucja towarów¹⁷.

Największym instrumentem finansowym UE wspierającym badania i innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw jest 6. Program Ramowy UE Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji. Jego celem jest dofinansowanie badań, rozwoju technologicznego i wdrożeń. Działania te powinny być przygotowane przez środowiska gospodarcze oraz naukowe i zgodnie z założeniami mają prowadzić do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i stymulowania rozwoju społeczeństw.

W ramach 6. Programu przewidziano m.in. projekty badawcze przeznaczone specjalnie dla sektora MŚP-CRAFT (Cooperative Research Action for Technology) oraz Collective Research Projects.

CRAFT to projekty realizowane przez wybrane ośrodki badawcze na rzecz grupy przedsiębiorstw z różnych krajów o wspólnych zainteresowaniach lub przez high-tech MŚP we współpracy z ośrodkami badawczymi i uniwersytetami.

Projekty Badawcze Sektorowe- Collective Research Projects mogą być realizowane przez ośrodki badawcze na rzecz posiadających osobowość prawną

¹⁶ Szerzej na ten temat por. Tuszyński K., *Dominujące trendy w unijnej polityce innowacji*, [w:] *Przedsiębiorczość i innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw – wyzwania współczesności*, red. nauk. Kaleta A., Moszkowicz K., Woźniak L., Prace Naukowe AE im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 2004, s. 664 i dalsze.

¹⁷ Informacje na temat polityki UE wobec małych i średnich przedsiębiorstw wynikającej ze strategii lizbońskiej znajdują się pod następującymi adresami internetowymi: <http://www1.ukie.gov.pl/publikacje/wed04.pdf> oraz <http://www.ibngr.edu.pl/pfs1/index-publicakcje.htm>.

organizacji przedsiębiorców lub stowarzyszeń danego sektora przemysłu. Realizacja tych projektów ma na celu m.in. poprawę konkurencyjności firm, podniesienie poziomu ich rozwoju i standardów stosowanych w poszczególnych branżach. W ramach tego komponentu można sfinansować m.in. projekty w zakresie unowocześnienia bazy technologicznej poszczególnych sektorów oraz transfer technologii.

Środki przewidziane dla małych i średnich przedsiębiorstw w budżecie 6. Programu wynoszą 1,7 mld euro w ramach projektów tematycznych i 430 mln euro w ramach działań horyzontalnych (CRAFT i Collective Research).

ZAKOŃCZENIE

Pierwsze trzy lata wdrażania strategii lizbońskiej przez kraje UE nie przyniosły oczekiwanych rezultatów, a osłabienie tempa wzrostu gospodarczego dowodzi, że nie osiągnięto widocznej poprawy konkurencyjności europejskiej gospodarki.

Ostatnie rozszerzenie Unii Europejskiej o kraje, w których kondycja społeczno-gospodarcza oraz zasoby nie są adekwatne do wyzwań współczesnej gospodarki oznacza, że realizacja celów strategii lizbońskiej w odniesieniu do nich jest mało prawdopodobna. Tym niemniej regionalne strategie innowacji, których celem jest tworzenie regionalnych systemów innowacji, są ważnym dokumentem kształtującym politykę społeczno-gospodarczego rozwoju, łączącą cele gospodarcze, społeczne i ekologiczne. Cele gospodarcze, w tym wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, powinny stać się priorytetem również w polskiej polityce gospodarczej.

LITERATURA

- Call for Proposals for Regional Technology Transfer Strategies (RITTS), (The Innovation Programme) and Regional Innovation Strategies (RIS)*, Article 10 of the ERDF, Directorates General XIII and XVI, 1995.
- Edquist Ch., *Systems of Innovation Approaches*, (<http://www.oecd.org//dsti/sti/s-t/inte/nis/membersonly/pdf/EDQUIST.PDF>) 1997, rozdz. I.
- Galar R., *Gospodarka oparta na wiedzy i innowacje przełomowe [w:] Gospodarka oparta na wiedzy – Wyzwania dla Polski XXI wieku*, A. Kukliński (red.), Warszawa 2001.
- Gomułka S., *Teoria innowacji i wzrostu gospodarczego*, CASE, Warszawa 1998.
- Gruszecki T., *Współczesne teorie przedsiębiorstwa*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2002.
- Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji*, Praca zb. pod red. nauk. W. Janasza, Difin, Warszawa 2004.

- Knowledge Management in the Learning Society, Educations and Skills*, Centre for Educational Research and Innovation, OECD 2000.
- Kot S., Karska A., Zajac K., *Matematyczne modele procesów dyfuzji innowacji*, PWN, Warszawa 1993.
- Miedziński M., *Koordinacja procesów innowacji na przykładzie polskiego województwa. Aspekty instytucjonalne regionalnych systemów innowacji* [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy*, KBN, Warszawa 2001.
- Nauka i technika w 1999 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2001.
- Polityka UE wobec małych i średnich przedsiębiorstw wynikająca ze strategii lizbońskiej: <http://www1.ukie.gov.pl/publikacje/wed04.pdf> oraz <http://www.ibngr.edu.pl/pfs1/index-publikacje.htm>.
- Smookler J., *Patents, Invention and Economic Change: Data and Selected Essays*, Cambridge 1972.
- Strategia Lizbońska* – polski tekst: www2.ukie.gov.pl.
- Teoria rozwoju gospodarczego*, polski przekład, Warszawa 1960.
- Tuszyński K., *Dominujące trendy w unijnej polityce innowacji*, [w:] *Przedsiębiorczość i innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw – wyzwania współczesności*, red. nauk. Kaleta A., Moszkowicz K., Woźniak L., Prace Naukowe AE im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 2004.
- Winiarski B. (red.), [w:] *Polityka gospodarcza*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2002.

Stimulation of the Innovation Activity of Small and Medium Sized Enterprises in the Regional Innovation Systems Theory and the EU Innovation Policy

Summary

In this paper the Regional Innovations System and the EU innovation policy is recognized as an important factor in development of innovation of small and medium sized enterprises. The elaborations and analyses contained in the article are based on the theory and results of empirical investigations. They allow to draw a conclusion that the first three years of realization of the Lisbon Strategy did not produce desired results.